

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 928

מסכת בבא בתרא מ"ב - מ"ח ♦ נגעים א', א' - א', ג'

בס"ד, ז' אדר תשע"ז

השבוע בגליון

- ♦ העתקת קברו של הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל
- ♦ החלפת מעילים בבית הכנסת
- ♦ מקל ההליכה של החזון איש זצ"ל
- ♦ אדם שנתן חליפה ל"ניקוי יבש" וקיבל תחתיה חליפה אחרת

♦ מדוע סעודת אירוסין נחשבת לסעודת מצווה?

- ♦ האם מותר להנות מדברי תורה?
- ♦ עיקר מצוות לימוד התורה להיות שש וששח
- ♦ סעודה לרגל התחלת מצווה, נחשבת סעודת מצווה?
- ♦ כתיבת ספר תורה בשותפות

דבר העורך

שוק מחנה יהודה

שוק מחנה יהודה, מי לא מכיר. תפוזים עסיסיים ותפוחים טריים מקבלים את פניהם של באי שוק מחנה יהודה בירושלים. מארג צבעוני של פירות ריחניים פרוס בין הסמטאות הצרות והצפופות. שמספקות את צרכי מחייתם של רבים מתושבי ירושלים זה שנים רבות. אותם דוכנים ואותם מוכרים, כך נדמה, עומדים על מקומם זה עידן ועידנים. המוכרים מסדרים את מרכולתם במומחיות שנרכשה מלידה, וערימות ערימות של פירות חיים ועסיסיים קורצים למבקר ומזמינים אותו להכניסם לסליו. תענוג מיוחד חווה העובר בימי הקיץ בין דוכני הפירות. קרירות נעימה נודפת מתוך החנויות האפלות קמעא, שבהן מאחסנים הרוכלים את סחורתם, והריאות מתמלאות בניחוחם הצונן של פירות ארץ ישראל.

בכל ימות השנה, קל וחומר בימי הקיץ, אין ירושלמי שיכול לקצר את דרכו דרך השוק ואינו עושה זאת. אין ירושלמי שאינו עושה זאת אמרנו? **אחד היה** יחיד ומיוחד.

היה זה באחד מימי הקיץ הלוהטים שהעניקה השמש לעיר דוד. פיסת ענן לא נראתה באופק ונדמה היה כי הקיץ ימשך לעולם.

אותה שעה, כאשר מרבית בני ירושלים הסתתרו בבתי האבן הצוננים ושלווה כפויה נפלה על העיר, שרך את רגליו ברחוב סמוך לשוק מחנה יהודה ישיש הדור-פנים שנתמך במלווהו. פסיעה אחר פסיעה צעדו השניים על המדרכה שפלטה את חומה, ועשו את דרכם באיטיות לעבר ישיבת עץ חיים השוכנת בקרבת השוק.

אט אט התקרבו השניים לעבר שוק מחנה יהודה, והמלווה כיוון את צעדיו לפתח השוק, במטרה

דף מג/א שאני ספר תורה דלשמיעה קאי

האם מותר להנות מדברי תורה?

בסוגייתנו מבואר, כי דיינים אינם רשאים לדון אדם החשוד בגניבת ספר תורה מעיר מגוריהם, משום שהם נוגעים בדבר. הגמרא מוסיפה ואומרת, כי גם אם יסתלקו הדיינים מזכותם הממונית בספר התורה השייך לכלל הציבור, עדיין פסולים הם לדון אדם זה, משום שהם עתידים לשמוע את קריאת התורה מן הספר הגנוב ושוב הם נוגעים בדבר.

נשאלת השאלה, הרי הנאה ממעשה מצווה אינה נחשבת להנאה, כמבואר במסכת ראש השנה (כח/א) ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו", ולכן מותר להדליק נרות חנוכה בשמן של זיתי ערלה, האסורים בהנאה (פרי מגדים באשל אברהם תרע"ג ס"ק א). ואם כן, גם הנאת הדיינים הנובעת מקיום מצוות הקריאה בתורה אין להחשיבה כהנאה, ומדוע הם פסולים לדון את דינו של גנב זה?

היד רמה בסוגייתנו מבאר, שאמנם אין מחשיבים הנאה ממצווה כהנאה ממונית, אך על הדיין לפסול את עצמו משיבה בדין גם כאשר יש לו נגיעה כל שהיא אל החפץ או אל האדם שאודותיו דנים. שכן, מאחר שקבעה התורה שעל הדיין להיות חף ונקי מכל פניה, ודיין זה חפץ בכל מאודו שספר התורה יוחזר לעירו, שוב אין הוא רשאי לדון את החשוד בגניבת ספר התורה, (עי' קובץ שיעורים בבא בתרא אות ק"פ שביאר כן בדבריו).

אלא, שהמהרי"ט (שו"ת חו"מ סי' פ'), חולק וסובר כי **נגיעת ממון בלבד** היא הפוסלת עדים או דיינים, ולפי שיטתו עולה, כי הנאת הדיינים מקריאת התורה אינה נחשבת כנגיעה אשר מחמתה עליהם לפסול את עצמם, לפיכך, עלינו למצוא הסבר אחר לדברי סוגייתנו. (וע"ע בש"ך חו"מ סי' ל"ז ס"ק י' ובקצות החושן ס"ק ד' שהביא מחלוקת ראשונים). האפשרות העולה בין לומדי הגמרא ליישב את שיטת המהרי"ט, היא על פי דברי הט"ז (יו"ד סי' רכ"א ס"ק מ"ג. ועיין בקצות החושן חו"מ סי' ע"ב ס"ק ל"ד ובנתיבות המשפט שם שנחלקו בדבר) המחלק בין מצוות תלמוד תורה ליתר המצוות. לדבריו, הכלל הידוע "מצוות לאו ליהנות ניתנו", אינו חל על מצוות תלמוד תורה, שכן, חלק מהותי ממצוות לימוד התורה הוא הלימוד מתוך עונג והנאה. לפיכך, מאחר שגם לדיינים בני אותה העיר צפויה הנאה משמיעת קריאת התורה בספר זה, פסולים הם לדון את החשוד בגניבתו.

עיקר מצוות לימוד התורה להיות שש וששח: דברים נלהבים הוסיף על כך האדמו"ר מסוכטשוב, בעל האבני נזר זצ"ל בהקדמה לספרו הנודע אגלי טל: "מידי דברי זכור אזכור מה ששמעת

צעילוי נשמת

הר"ד **שמואל זינביל פרושינובסקי** ז"ל
 ב"ר דוד ז"ל נלב"ע ח' באדר תשמ"ב
 וזוגתו מרת **חיה ציפורה** ע"ה
 ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ל' באדר א' תשכ"ה
תנצב"ה
 הונצחו ע"י משפ' פרי - ניו ג'רסי
 ומשפ' רשף - גבעתיים

צעילוי נשמת

מרת **מלה (מחלה) זיסר** ע"ה
 בת ר' יוסף ז"ל
 נלב"ע י' באדר תשס"א
תנצב"ה
 הונצחה ע"י המשפחה שיחי

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק (זינדל) זוהר** ז"ל
 ב"ר אהרון ז"ל
 נלב"ע ט' באדר ב' תשס"ח
תנצב"ה
 הונצח ע"י בניו אהרון ושלמה זוהר שיחי

לעילוי נשמת

א"מ הר"ר **אברהם נח ליפסקר** ז"ל ב"ר יצחק מאיר יהודה הלוי ז"ל נלב"ע ו' באדר תשנ"ח
 א"מ מרת **שרה ליפסקר** ע"ה ב"ר חיים יוסף זלובסקי ז"ל נלב"ע כ"א בשבט תשנ"ט
תנצב"ה

קצת בני אדם טועים מדרך השכל ואמרו כי המתענג בלימודו אין זה כל כך לימוד לשמה, כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג... ובאמת זו טעות מפורסמת, ואדרבה, כי זה עיקר מצוות לימוד התורה להיות שש וששמח ומתענג בלימודו, ואז דברי התורה נבלעין בדמו".

שנים ארוכות היתה דעתו זו של ה"ט"ז נחשבת כחידוש מבית מדרשו, אשר לא נשמע קודם לכן, ורבים סברו כי מצוות לימוד התורה היא שינון ולימוד ללא הנאת הלב והנפש. אולם, בדורנו זכינו לגילוי כתב גנוז של אחד הראשונים, רבנו אברהם מן ההר, שכתב (נדרים מג/א) גם הוא, שחלק בלתי נפרד ממצוות לימוד התורה הוא "להתענג וליהנות" מן הלימוד והכלל ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו" לא נאמר לגבי מצווה זו (עי' מילואי חושן שם).

דף מג/א בני עיר שנגנב ספר תורה שלהן

סעודה לרגל התחלת מצווה, נחשבת סעודת מצווה?

באחד האיזורים הסמוכים לעיירה נווארדוק שבליטא, נהגו לגבות מס לטובת קופת הקהילה על מכירת בשר. אך בשר שנרכש לצורכי סעודת מצווה זכה לפטור ממיסים.

כתיבת ספר תורה בשותפות: פעם אחת התארגנה קבוצת אנשים ושמה לה למטרה לכתוב ספר תורה אשר יהיה בבעלותם המשותפת. ביום המיועד להתחלת כתיבת הספר בקשו המארגנים לקיים סעודת מצווה ברוב עם. אולם, להפתעתם הם נדרשו לשלם מס על הבשר לצורך הסעודה, משום שלטענת גובי המס, אין סעודתם זו נחשבת כסעודת מצווה.

הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל (באר יצחק י"ד סי' י"ט) נדרש לשאלה זו, ובתחילת תשובתו הוא מציין, כי הבסיס לנידון זה הוא, אם כתיבת ספר תורה על ידי מספר שותפים נחשבת כמצווה, או שמא רק אדם המחזיק ספר תורה בבעלותו הבלעדית מקיים מצווה זו (עי' בפתחי תשובה י"ד סי' ע"ר ובהג' רעק"א שם, באור שמח ה' ס"ת פ"ז, ועוד). לכאורה, כאשר נעיים בסוגייתנו, כותב הגאון, נגלה כי ניתן ללמוד ממנה שאין מקיימים מצווה זו על ידי שותפות בס"ת.

בסוגייתנו העוסקת באדם המבקש להעיד נגד חשוד בגניבת ספר תורה מבית הכנסת שבעירו של העד, מועלית הצעה, שהעד יצהיר בכתב שהוא מסתלק מזכויותיו בספר התורה וכך לא ייחשב עוד כמי ש"נוגע בדבר" ויהא רשאי להעיד נגדו. לכאורה, אם אדם השותף בספר תורה מקיים בכך מצווה, כיצד יתכן להציע לעד להסתלק ממצווה זו? הרי לנו, כי במצוות כתיבת ספר תורה ניתן לזכות רק על ידי בעלות בלעדית על הספר (בית אפרים י"ד סי' ס"ג).

אולם, הגאון דחה ראייה זו, שהרי אם לא יעידו נגד החשוד, ויחלצו את ספר התורה מידי, לעולם לא יזכו הקהל לקבל את ספר התורה לידיהם. אם כן, בין כך ובין כך אבדה המצווה מן העד, מאחר שכל עוד ספר התורה שבוי ביד הגנב ואינו מוחזר לבעליו, מסתבר שאין בעליו מקיימים את המצווה. במצב זה, עדיף שהעד יעיד נגד החשוד ויזכה במצווה את שאר בני עירו.

נושא זה של מצוות כתיבת ספר תורה, רחב הוא מאד, ובע"ה במסכת סנהדרין דף כא/ב נרחיב לדון בו. אך מעניין לציין, כי אחר שהגאון מצא אפשרות הלכתית לקבוע, כי גם ברכישת ספר תורה בשותפות ניתן לקיים את המצווה, עדיין נותר להכריע, אם סעודה לרגל התחלת כתיבת ספר תורה נחשבת סעודת מצווה, מאחר שהספר אינו כתוב עדיין.

מדוע סעודת אירוסין נחשבת לסעודת מצווה? בתשובתו הוא מכריע, כי סעודה לרגל התחלת מצווה, נחשבת סעודת מצווה. שהרי, סעודת אירוסין באה לציין את תחילת קיום מצוות פרו ורבו, והיא נחשבת לסעודת מצווה. לפיכך, הורה הגאון לבל יגבו מס על הבשר שנרכש לסעודה זו.

דף מג/א נוגעין בעדותן הן

העתקת קברו של הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל

בסוגייתנו, כבסוגיות רבות אחרות בש"ס, נקבע שאדם רשאי לשמש כדיין או כעד, רק כאשר אין לו כל נגיעה לנושא הנדון. בהקשר לכך, מעניין לציין בקצרה את רגישותו של החתם סופר זצ"ל, אשר באה לידי ביטוי בפרשת קבורת הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל, שנפטר ביום י"ג אב ה' תקפ"ט, ואשר כעדותו של החתם סופר (שו"ת ח"ו ליקוטים סי' ל"ז), היה "רבן של כל ישראל". בשעת פטירתו, שהה הגאון הרחק מעיר רבנותו ניקלשבורג, ומחמת אילוצים שונים הוא נקבר בעיר ליכטנשטדאט. בני משפחתו ובני קהילתו של הגאון טענו, כי לפני מותו ציוו לקבורו בעיר רבנותו או לכל הפחות בפראג, ולפיכך, בקשו היתר מן החתם סופר להעביר את קברו, כנפסק להלכה (עי"ש) שמותר להעביר מת מקברו, אם צווה כן לפני מותו.

אולם, ה"חתם סופר" השיב להם: "אך מי יעיד על זה הלא אנשי ק"ק כולם נוגעין בעדותן הם, דבודאי נוח להם להשתטח על קבר איש אלקים אביהם ורבים. ובפרט שראיתי בהעתק א' אמר בפה מלא קודם סלוקו, שאם יצטרכו דבר ישתטחו על קברו". לכסוף, התיר להם ה"חתם סופר" להעביר את קברו, מאחר שהם ציטטו מדבריו שיקברוהו בעירו או בפראג, ומכיון שלא היה להם

לקצר את הדף לשיבה במעבר דרך הסמטאות המוצלות ובין דוכני הפירות העסיסיים, שם יוכלו לעצור לרגעים מספר מן המאמץ הכבד ולאגור כוחות מחודשים בצילו של שק עבה שנפרס כסככה מעל אבטיחים מגודלים שהוצגו לראווה.

לתדהמת המלווה, הוא חש כי הישיש מושך את ידו שמאלה, הרחק מפתח השוק. בעדינות יתירה ניסה הבחור לכוון שנית את צעדי הישיש לעבר הצל הקסום, אך הלה בשלו, מושך חלושות לעבר המדרכה.

רבי, ניסה המלווה את כוחו, אולי נלך דרך השוק? משם קצרה הדרך אל הישיבה, וגם החום אינו מעיק כל כך. ההליכה המאמצת בחום הנורא אינה מוסיפה מאומה לבריאותו של הרב, הוסיף המלווה, כשבעיניו דאגה כנה לשלום רבו הנערץ.

אי אפשר, פלט הישיש. גם אני הייתי רוצה ללכת דרך השוק, אבל אין אפשרות. צייתן כתמיד המשיך המלווה לפסוע עם רבו, הלא הוא הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל ראש ישיבת עץ חיים, ברחובות ירושלים היוקדים, והיתה כל פסיעה שפסע המלווה עם רבו הנערץ כספר מוסר מלא כרימון.

הבט, הפטיר הגאון. חז"ל אומרים, שאסור לאדם לעמוד בצד שדה חבירו ולהביט בתבואה הזרה שצומחת בה, כדי שהוא לא יטיל עין הרע בתבואה (בבא בתרא ב/ב). נכון, חם היום, חם מאד. אבל כיצד אוכל להלך בין הדוכנים ולהביט בפירות העסיסיים? הרי חז"ל ציוונו שלא לעשות כן, מחשש שניזק אותם. שומה עלינו, איפוא, להלך סחור סחור, ובלבד שלא לעבור על דברי חז"ל!

המשכנו לצעוד ברחובה של עיר, סיפר המלווה לימים, אך מאותו רגע ואילך, לא חום חשתי וגם צל לא ביקשתי לי. חסיתי בצילו של ענק רוחני שהאציל עלי בטוב מעט מאוצרותיו, והשכלתי ללמוד כי התורה היא נשמת אפנו. דברי חז"ל הקדושים נארגים עם מהלך החיים במטווה אחד. אין אלה שני חלקים שונים, התורה מחד גיסא והחיים מאידך גיסא. להיפך, הכל מקשה אחת.

הגע בעצמך. ישיש תשוש. עשרות רבות של שנים מאחוריו. הקנאה ממנו והלאה. ראשו ומעיניו נתונים במבועי התורה והחכמה בלבד. כלום חשש שמה יביט בעין לא טובה באבטיחים העסיסיים? שמה ניקר בליבו ספק כי חלילה וחס תצר עינו באפרסק בשל, או באשכול ענבים מלא וגדוש? לא ולא. אלא שהגאון השריש את דברי התורה בקרבו, עד שהם הפכו לחלק בלתי נפרד מישותו, ובכל עת ובכל מצב לא הניחה לו נפשו הזכה לסטות מדבריהם ולהתעלם מהדרכתם.

ימי רצון שדברי התורה שאנו לומדים יכו שורש בנפשנו פנימה ויקנו אחיזה בלבבות. זוהי תכלית לימוד התורה, שהאדם יחיה חיי תורה על ידי שיקנה וירכוש את קנייני התורה, ובעזרת ה' יזכה לקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

פרק חזקת הבתים

אין מחזיקין בנכסי קטן

"העולם" אומר, כי כאשר מגיע נער יהודי לגיל בר מצווה והיצר הטוב מבקש למשוך אותו להלך בדרכים טובות, תובע היצר הרע להמשיך להחזיק בנער בטענת "חזקה", שהרי כבר י"ג שנה מוחזק הוא אצל הנער. אך היצר הטוב משיב לו: "הלכה ידועה היא, שאין מחזיקין בנכסי קטן"...

דף מב/ב שותפין מחזיקין זה על זה

ה' א' ב' ג' ד' של שותפות טובה

שותפות נאמנה מהי, למדנו מבית מדרשו של רבי מאיר מפרימישלאן זצ"ל. פעם באו אליו שני אנשים, שבקשו את ברכתו לשותפות העסקית שעמדו

כל עניין שיקברוהו בפראג הרחוקה, הדבר מוכיח שאינם נוגעים בדבר (שו"ת ליקוטים חלק ו' סי' ל"ז וע"ע שו"ת שואל ומשיב ח"א סי' רל"א).

דף מו/א נתחלפו לו כלים בכלים

החלפת מעילים בבית הכנסת

בסוגייתנו מבואר, שאם אדם תלה את מעילו במקום מסויים, ולאחר זמן הוא הבחין כי מעילו נעלם ממקומו, ולידו תלוי מעיל אחר הדומה למעיל שנעלם, אף על פי שאותו אדם בטוח כי מאן דהוא טעה ולקח את מעילו שלו, אין לו רשות להשתמש במעיל חבירו ללא בקשת רשות, שהרי אין אדם רשאי להשתמש בחפץ של הזולת, וכך פוסק השולחן ערוך (ח"מ סי' קל"ו סעי' ב').

החלפת נעליים בבית המרחץ: הגאון מבוטשאטש זצ"ל, בעל הכסף קדושים (על השולחן ערוך שם) נוגע בנקודה שככל הנראה היתה ותשאר רלוונטית לאורך הדורות, והיא, החלפת בגדים בבית המרחץ. בדבריו הוא דן ארוכות בנושא, אם ניתן להתיר לאדם להשתמש בבגד של הזולת, אשר נטל את בגדיו שלו.

בארצות אירופה, עד לפני עשרות שנים, כאשר עדיין לא היו דרכים סלולות, יוחדו מקומות מסויימים בפתחי מבנים ציבוריים, שם בני האדם השילו מעל רגליהם את הערדליים המלוכלכות בבוץ. כתוצאה מכך, בני אדם רבים שבו לבתיהם וערדלי שכניהם על רגליהם. בעל ערוך השולחן (ח"מ שם) התייחס לתופעה זו וכתב, כי "בכל מקום שרבים מצויים שם ומניחים המנעלים העליונים בפרוזדור, ובצאתם יתחלפו של זה בזה, אין מקפידים בדבר ומשתמש כל אחד בשל חברו עד שיתראו פנים ומחליפים, ואין בזה חשש גזלה, **שכן נהגו**".

האם יש הבדל בין ערדליים לבגדים אישיים? לכאורה, ניתן לומר, כי דווקא בנוגע לערדליים אין בני אדם מקפידים על חילופין זמניים, מה שאין כן לגבי נעליים או לגבי מעילים אשר הם בגדים אישיים יותר, יתכן שאדם מקפיד שחבירו לא ילבשם. אולם, הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל כותב (שו"ת שבט הלוי ח"ו סי' ל"ח), בהתייחסו להחלפת כובעים, השכיחה בישיבות בעלות מספר תלמידים רב, כי לאור דברי בעל ערוך השולחן, גם אדם שכובעו ניטל בטעות על ידי אחד מלומדי בית המדרש, רשאי ליטול את כובעו של השני ולהשתמש בו עד אשר ייפגשו, וכל כובע יחזור ויונח על ראש בעליו. ואף אם לא ייפגשו לעולם, אין הקפדה על כך.

אמנם, מן הראוי לציין, כי הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה או"ח ח"ה סי' ט'), התייחס להחלפת מעילים בבית הכנסת וכתב, כי אמנם מדברי בעל ערוך השולחן אנו למדים, כי בכל מקום אשר בטעות עלולה להתבצע בו החלפת בגדים, דרך בני האדם למחול זה לזה על השימוש בבגדיהם עד להשבתם לידיהם. אולם, עלינו לזכור, כי דבריו אמורים במקומות "שכן נהגו" בלבד, ולפיכך, במקומות אשר בהם אין כל וודאות כי בני אדם אינם מקפידים על כך, חלים דברי גמרתנו, האוסרת בכל תוקף להשתמש ברכוש הזולת ללא הסכמתו.

מן הראוי לתלות מודעה שהמחליף בגד עם חבירו רשאי להשתמש בו: לפיכך, מוסיף בעל "אגרות משה" ומדגיש כי "טוב להנהיג זה בכל מקום ומקום על ידי ראשי הקהל, ויפרסמו זה לכל המתפללים בתחלת התקנה, ויהיה כתוב בהפנקס תקנה זו. וגם כתוב על איזה נייר דבוק במקום שמדביקין בכל ענינים דמזדמנים בבית הכנסת, שאז יש לתלות שידעו כבר זה כל הנכנסין לביהכ"נ אף אורח באקראי".

מקל ההליכה של החזון איש זצ"ל: בקשר לכך, מעניין לספר כי פעם אחת הבחין בעל ה"חזון איש" זצ"ל כי מאן דהוא לקח בטעות את מקל ההליכה שלו והותיר את מקלו. ה"חזון איש" שביקש להשתמש בנתיים במקלו של הלה, שלח מכתב לבעל המקל: "ייטיב נא להרשני להשתמש במטוהו אשר נתחלף לו בהיותו פה עד שתשיג ידו להחליף את המטות" (קובץ אגרות ח"ב אגרת קנ"ה).

דף מו/א נתחלפו לו כלים בכלים בבית האומן

אדם שנתן חליפה ל"ניקוי יבש" וקיבל תחתיה חליפה אחרת

דין תורה מעניין שהתנהל בין שני בעלי דין, משך את תשומת לב רבני בית מדרשנו בשל הקשרו הישיר לסוגייתנו. ראובן מסר את חליפתו למכבסת "ניקוי יבש", אך בבואו ליטול אותה מן המכבסה הוא נדהם לגלות כי החליפה שנמסרה לידי על ידי בעל המכבסה אינה שלו! בסיומו של דין ודברים קצר בינו לבין בעל המכבסה התברר, כי שני הצדדים נחושים בדעתם. ראובן היה בטוח שהחליפה אינה שלו, ואילו בעל המכבסה טען בלהט, כי חליפה זו ולא אחרת נמסרה לו על ידי ראובן לניקוי. עד מהרה שיחרו הצדדים לפתחו של בית הדין, שהעלה מסקנה מעניינת בהסתמך על דברי סוגייתנו, כלהלן.

להקים. שאל אותם רבי מאיר "האם כבר כתבתם שטר שותפות?" לכשהשיבו השניים בשלילה, אמר הצדיק: "אם כן, אכתוב אני שטר עבורכם". לקח ר' מאיר נייר חלק וכתב עליו **א' ב' ג' ד'**, והגישו להם. **תמוה האנשים ולא הבינו דבר.** אמר להם: "ארבע אותיות אלו, ראשי תיבות הם, ובהם טמון סודה של שותפות מוצלחת: **אמונה - ברכה גניבה - דלות היינו:** אם תתעסקו ביניכם **באמונה**, תבוא עליכם **הברכה**, אולם, אם כל אחד גנב יגנב ויעלים מרעהו, חלילה, אזי **תבא הדלות**..." (ספורי חסידים עה"ת 190).

דף מו/ב עמלק סימן

שמו של עמלק כסימן לזכירת

סוגיות תלמודיות

דרך הש"ס במקומות רבים לציין סימנים ככלי עזר לזכירת סוגיות, גם גמרתנו מזכירה סימן לנושאים: **ערב, מלווה, לוקח, קבלן.** למרבה הפלא הגמרא מציינת את שמו של עמלק הרשע כסימן לנושאים אלו, וכבר תמה על כך רבי יעקב עמדין בסוגייתנו: וכי "עמלק", שיש למחות את זכרו, ישמש כסימן לזיכרון?! מכח קושיה זו מחדש רבי יעקב עמדין, כי קיים היתר מיוחד [שלשיתו הוא רמוז בפסוק] להשתמש בשמו של עמלק כדי "לאוקמי גירסא". הסיבה לכך, הוא אומר, משום שיש להכניס מנוול זה לבית המדרש במטרה לשבר את כוחו "ולהוציא ממנו ניצוץ קדושה שבו". כאסמכתא לכך הוא מביא את דברי הגמרא (גיטין נז/ב) "מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק" - הו אומר, יש ניצוץ קדושה בעמלק, וניתן להעלותו ולתקנו (ראה בהגהותיו שבנוסח מתוקן ומורחב ב"ש" וגשל). אגב, מעניין לציין, כי הבית יוסף (סי' תר"ז) מביא את דברי רבי אהרון מלונלי, בעל "אורחות חיים", כי המקור למנהג התינוקות בעת קריאת המגילה לנקוש באבנים אשר כתוב עליהם "המן", הוא דברי הגאון על הפסוק (שמות ז' יד) "כי מחה אמהה את זכר עמלק", אפילו מעל העצים ומעל האבנים. לפיכך, הוא כותב, אין ללעוג לנוהגים כן.

דף מח/א אגב אונסיה גמר ומקני

מתנה בכפייה או עבודת כפייה?

הגמרא במסכת סנהדרין (צ"א/א) מספרת שהמצרים תבעו את בני ישראל לדין לפני אלכסנדר מוקדון, ודרשו להשיב להם את הכסף והזהב ששאלו מאיתם בצאתם ממצרים. אולם, לאחר שבני ישראל טענו כנגדם, כי טרם התקבלה מן המצרים כל תמורה עבור מאיתם ועשר שנות עבדותם בפרך, ברחו המצרים ולא שבו. לכאורה, הרי המצרים העניקו את הכלים במתנה לבני ישראל (עיין רשב"ם שמות יב/לו), ואם כן, מהו הבסיס לתביעת המצרים? הגאון ר' נתן גשטטנר זצ"ל (להורות נתן עה"ת ח"ב יד/א) מסביר זאת על פי סוגייתנו בה מבואר, כי אם כפו על אדם לתת מתנה, רשאי הוא לחזור בו לאחר מכן. אולם, אם הוא קיבל תמורה עבור החפץ שנתן בכפייה, אין הוא רשאי להתחרט ממתנתו, משום שאומדים בדעתו, שהתמורה הממונית בגין המתנה גרמה לו לתת אותה בלב שלם. על פי זה ניתן להבין את תביעת המצרים ואת דחייתה במשפט שהתנהל לפני אלכסנדר מוקדון. שכן, המצרים תבעו את בני ישראל להשיב להם את המתנות שנכפו עליהם להעניק לבני ישראל, ואילו היהודים השיבו להם, כי עבודת הפרך הממושכת היוותה תמורה עבור מתנות אלו, ושוב אין הם רשאים לחזור בהם.

דף מה/א דאמר לא ניהא דליהוי

מה הסיק הגאון רבי חיים שמואלביץ

מסוגייתנו?

בי"ח בסיון תשל"ב, יום הזיכרון לפטירתו של ה"משגיח" הידוע של ישיבת מיר, הגה"צ רבי יוחם זצ"ל, נשא ראש ישיבת מיר, הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל דברים לפני תלמידי ישיבתו, וכה אמר: **בסוגייתנו מבואר**, שאין אדם רשאי להעיד אודות

הדף היומי

בבא בתרא מ"ב-מ"ח

ז'-י"ג אדר

גמרתנו העוסקת באדם שכליו התחלפו בשל זולתו קובעת, כי אדם שמסר כלי לאומן כדי לתקנו, וכאשר הוא בא ליטול את הכלי המתוקן נתן לו האומן כלי מסויים באומרו: "הרי לך הכלי שלך", אך בעל הכלי מכיר כי כלי זה אינו שלו, ולבטח החליפו האומן בטעות בכלי של אחר, אין הוא רשאי להשתמש בו, שהרי אינו שלו. כך גם פסק הרמב"ם (הל' גזלה ואבדה פ"ו הל' ו'), והוסיף: "הרי זה לא ישתמש בהן **עד שיבא הלה ויחזיר ויטול את שלו**". היינו, רשאי הוא ליטול את הכלי לביתו, אף שמכיר הוא שאינו שלו, אך אין הוא רשאי להשתמש בו, ועליו להמתין בסבלנות עד אשר בעליו, שככל הנראה נטל את הכלי שלו, יבוא אליו והם יחליפו את הכלים ביניהם.

שדה שהיתה בעבר בבעלותו ובעלי חובו עדיין יכולים לגבות ממנה ממון מחמת שיעבודה להם. משום שהוא "נוגע בדבר", שהרי נח לו שבעלי חובותיו יגבו את חובם משדה זו כדי שהוא לא יכלל בין אלו שהכתוב (תהילים לז/כא) קורא עליהם "לוה רשע ולא ישלם".
לכאורה, מדוע יש לחשוש שאדם יעיד עדות שקר כדי להמלט מן הפסוק "לוה רשע ולא ישלם" הרי איסור עדות שקר חמור הוא מאד?
אלא, אמר הגאון רבי חיים זצ"ל, יש ללמוד מכאן כי מידת הכרת הטוב מושרשת בנפשו של האדם, לפיכך, למרות כל האיסורים החמורים הכרוכים בעדות שקר, ניתן לחשוש בו שישקר ובלבד שיפרע את חובו לחבירו שהיטיב עמו והלווה לו (שיחות מוסר תשל"ב/לב).

לכאורה, יש לתמוה, מדוע עליו ליטול את הכלי לביתו אחר שאסור לו להשתמש בו? מה מונע ממנו לתבוע את האומן לפצותו בדמים על שאיבד את הכלי שלו ומסרו בטעות לאחר? הרי הוא זה המכיר את כליו יותר מכל אדם אחר בעולם, ויש, איפוא, להאמין לדבריו ולחייב את האומן! אין זאת, אלא משום שגם במקרה זה תקף הכלל "המוציא מחבירו עליו הראיה", ועליו להוכיח ברורות כי אכן כלי זה שנמסר לידיו על ידי בעל החנות אינו שלו. כל עוד לא עשה כן, רשאי בעל החנות למסור לידיו את הכלי ולשלחו מלפניו.

לעילוי נשמת
ה"ר **אברהם מנדל מנחם גולובינסקי** זצ"ל
ב"ר משולם זצ"ל
נלב"ע י' אדר תשס"ז
תנצב"ה

מכל מקום, אף על פי שנטל הכלי לביתו אין הוא רשאי להשתמש בו, שהרי הוא עצמו יודע כי כלי זה אינו שלו אלא של חבירו, ואין לו להשתמש ברכוש הזולת ללא רשותו! (פד"י דיני ממונות ובירווי יהדות ה' פס"ד בעמוד קמ"א).

לעילוי נשמת
ה"ר **אהרון וינברג** ז"ל ב"ר גרשון ז"ל נלב"ע ז' באדר ב' תשל"ג
וה"ר **דוד זאב וולקן** ז"ל ב"ר דב צבי ז"ל נלב"ע ז' באדר תשס"ו **תנצב"ה**
הונצחו ע"י ידידנו ה"ר **מנחם וינברג** שיחי' - בני ברק

לעילוי נשמת
ה"ר **אורי פייביש טאובר** ז"ל ב"ר אליעזר ז"ל
נלב"ע ז' באדר ב' תשל"ל **תנצב"ה**
הונצח ע"י ידידנו משפ' **פריד** שיחי' - גבעת שמואל משפ' **טאובר** שיחי' - ת"א, אלעד

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!
חייג עכשיו: 3029*
או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

